

Зуйкіна Світлана Сергіївна — кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету. Адреса: м. Харків, вул. Валентинівська, 4.

УДК 339.13.021:615.45

СТАН ЕКСТЕМПОРАЛЬНОЇ РЕЦЕПТУРИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Н. П. Половко, Є. В. Зуйкіна

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Вступ. Екстемпоральне виробництво є невід'ємною складовою фармацевтичного ринку у європейських країнах з високорозвинутою економікою. Враховуючи тенденції до переоснащення технічними засобами аптек, що мають екстемпоральне виробництво та значний асортимент засобів, що виготовляються про запас та безрецептурно реалізуються в аптеках, актуальним є проведення аналізу асортименту лікарських та косметичних засобів, визначення долі м'яких форм та вивчення складу основ на яких вони виготовляються з метою подальшого впровадження більш сучасних, фізіологічно та екологічно обґрунтованих емульсійних основ.

Мета. Провести аналіз асортименту та складу лікарських і косметичних засобів, що виготовляються про запас в аптеках.

Матеріали і методи. У роботі використовували загальнонаукові та спеціальні методи: історичний, аналітичний, системний аналіз, метод маркетингових досліджень.

Результати і висновки. Проведено аналіз частки аптек, що мають власне виробництво. Визначено співвідношення асортименту екстемпоральних лікарських та лікарських косметичних засобів, що виготовляють аптеки про запас, а також розподіл за лікарськими формами. Встановлено долю м'яких лікарських засобів, яка становить 26 % асортименту, з яких близько 75 % засобів випускається у формі мазей переважно на вазеліновій або вазелін-ланоліновій основі. Аналіз стану екстемпорального виготовлення ліків в Україні показав актуальність відродження індивідуальної рецептури, розширення асортименту засобів, що виготовляються про запас, розробки та впровадження нових мазевих основ.

Ключові слова: виробничі аптеки, екстемпоральне виробництво, м'які лікарські форми.

Вступ. Виробництво лікарських засобів в умовах аптеки — складна й відповідальна діяльність, яка має давню історію. Аптеки, що здійснюють виробничу діяльність, є важливою ланкою системи охорони здоров'я, оскільки вони виконують особливу соціальну функцію забезпечення населення лікарськими засобами за індивідуальними прописами.

Як відомо, екстемпоральна рецептура направлена на задоволення потреб конкретного пацієнта, враховуючи його персональні особливості. Однак, загалом, з розширенням асортименту готових лікарських засобів в останні роки встановилась тенденція до зниження конкурентоспроможності екстемпоральних лікарських форм, що призвело до спрощення рецептури та зменшення асортименту екстемпоральних ліків [1]. Проте, в деяких регіонах країни виготовлення лікарських препаратів в аптеках утримує свої позиції та, навіть, починає нарощувати темп.

Конкуренція між аптечним та промисловим виробництвом в Україні є не конструктивною та не допомагає розвитку фармацевтичної галузі в цілому. Дивлячись на досвід закордонних колег ми бачимо дійсно раціональне та економічно вигідне ставлення до екстемпорального виробництва. Воно визнається пацієнтами та медичними спеціалістами, має підтримку з боку держави. У таких країнах, як Австрія, Франція, Німеччина, Польща, Швеція частка екстемпорального виготовлення ліків займає близько 20% від усіх рецептурних ЛЗ [1, 2]. Сьогодні екстемпоральне виробництво є невід'ємною складовою фармацевтичного ринку в європейських країнах з високорозвинутою економікою. У таких країнах, як Велика Британія, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Угорщина, Франція, Польща та ін.— існує аптечне виробництво ЕЛЗ, що дає змогу розширювати та поповнити фармацевтичний ринок країн потрібними лікарськими засобами [1, 2].

Також країни мають великий досвід з виготовлення екстемпоральних препаратів та контролю їх якості в аптечних умовах. В аптеках США виготовляються найрізноманітніші лікарські форми, обіг яких кожного року складає приблизно 30–40 млн екстемпоральних лікарських препаратів.

ФАРМАЦІЯ

Створення в країнах ЄС структурних підрозділів, які організовують, керують і відповідають за роботу аптек сприяють тенденції до зростання обсягів виготовлення за рецептом лікаря.

В країнах ЄС розрізняють два типи лікарських засобів, які виготовляються в аптеці: власне екстемпоральні препарати негайного виготовлення — *extemporaneous preparations* і препарати для тривалого зберігання — *stock preparations* (у США ще використовують термін *pharmaceutical compounding*, в Україні — лікарські засоби, виготовлені про запас).

Екстемпоральне виробництво регулюється стандартами, які наведені у стандартах та монографіях Європейської Фармакопеї, в якій зазначено, що екстемпоральні препарати — це фармацевтичні препарати, які виготовлені в аптеці. Виготовлення препаратів в аптеці вважається фармацевтичною послугою, яка може бути відшкодована з бюджетних коштів, або страховими компаніями. Все залежить від організації системи охорони здоров'я в конкретній державі ЄС.

В Україні сформувався 2 моделі аптечної справи. Характерною ознакою першої моделі є те, що аптека — це лише місце продажу лікарських засобів. Друга модель аптечної справи відзначається тим, що аптека — це перш за все заклад охорони здоров'я, а фармацевтичний працівник — член медичної команди. Характерними ознаками цієї моделі є:

- участь аптеки у соціальних програмах державного та регіонального рівнів;
- забезпечення хворих та лікувально-профілактичні заклади лікарськими засобами, що містять підконтрольні речовини;
- виготовлення ліків в аптечних умовах;
- наявність структурних підрозділів в сільській місцевості.

Консолідація аптечних мереж, яка неухильно зростає, переростає в монополію. Негативним наслідком такого процесу, є закриття і занепад аптек, які несуть додаткове соціальне навантаження, а також підвищення цін на лікарські засоби для українців. Принципи «Аптеки для фармацевтів», що існує в законах країн — членів ЄС, передбачає, що тільки фармацевт як власник аптеки має на меті оздоровлення населення. Європейська модель аптечної справи, до якої рано чи пізно має прийти Україна, характеризується перш за все соціальною місією аптечних закладів. (посилання)

Згідно літературних даних асортимент лікарських форм, що виготовляються в аптеках ЄС різноманітний і представлений (розчини 60,0%, таблетки 15,9%, порошки 3,6%, мазі 3,2%, супозиторії 3,2%, пасти 0,9%, суспензії 0,5%, краплі 2,3%, креми 3,6%, капсули 6,8%) [1].

Враховуючи тенденції до переоснащення технічними засобами аптек, що мають екстемпоральне виробництво та значний асортимент засобів, що виготовляються про запас та безрецептурно реалізуються в аптеках актуальним є проведення аналізу асортименту лікарських та косметичних засобів, визначення долі м'яких форм та вивчення складу основ на яких вони виготовляються з метою подальшого впровадження більш сучасних, фізіологічно та економічно обґрунтованих емульсійних.

Мета. Провести аналіз асортименту та складу лікарських та косметичних засобів, що виготовляються про запас в аптеках.

Матеріали і методи. У роботі використовували загальнонаукові та спеціальні методи: історичний, аналітичний, системний аналіз, метод маркетингових досліджень. Для досліджень використовували інформаційну базу МОЗ України та інших організацій, сайти вітчизняних та закордонних аптек, наукові публікації. Для дослідження асортименту екстемпоральних лікарських та косметичних засобів, які виготовляються про запас, обрано аптечні мережі: «Леда», «Прана», «9–1–1» (спільно з аптекою № 308 м. Харкова), медичний центр «Логус» (спільно з аптекою № 431 м. Харкова), «Аптеки медичної академії» (Дніпропетровська область), Регіональні аптечні мережі РУАН та «Лінда-Фарм» (м. Дніпро) та інші аптеки міст Києва, Івано-Франківська та Одеси.

Результати. Згідно даних Реєстру місць провадження діяльності з оптової та роздрібною торгівлі ЛЗ (дані Реєстру) спостерігається зменшення загальної кількості аптек в Україні та аптек, що мають ліцензію на екстемпоральне виробництво станом на 1.10.2018 року (рис 1.) у порівнянні з 2016 роком.

На сьогоднішній день частка аптек, що мають власне виробництво становить 1,43% від загальної кількості аптек в Україні. Згідно Реєстру станом на 1.10.2018 р. в Україні ліцензію на виробництво ліків мають 327, в тому числі 8 гомеопатичних (з них 204 — в обласних центрах та 125 в областях) [3]. Більшість аптек, що виготовляють ЕЛЗ мають комунальну форму власності (близько 56,57%) і саме вони

ФАРМАЦІЯ

зберігають традиції виробництва *ex-tempore* (рис. 1.). Слід відмітити, що за останні роки в Україні увага до екстемпоральної рецептури значно збільшилася зі сторони аптек приватної форми власності. Експерти вважають, що в майбутньому саме сегмент приватних аптек стане рушійною силою розвитку екстемпорального виробництва в Україні [4].

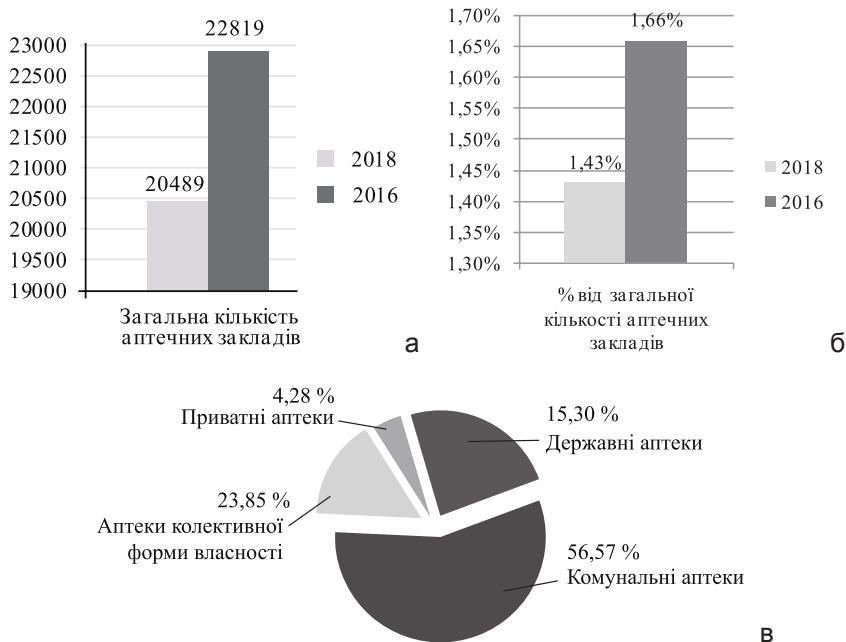

Рис. 1. Кількість аптек в Україні, де **а** — загальна кількість аптек; **б** — аптеки, що мають ліцензію на виготовлення ліків; **в** — за формою власності.

Суттєве збільшення асортименту засобів, що виготовляються аптеками про запас спостерігається за рахунок виробництва не тільки лікарських, а і лікувально-косметичних та засобів з виключно косметичним ефектом (захист, зволоження, живлення тощо). Згідно інформації, представленої на сайтах аптек, співвідношення асортименту екстемпоральних лікарських та лікарських косметичних засобів, що виготовляють аптеки про запас становить 68 та 32 % відповідно.

Розподіл за лікарськими формами (рис. 2) свідчить про те, що переважна більшість засобів, що виготовляються аптеками про за-

пас, представлені рідкими лікарськими формами — 72,5% (а саме розчинами для зовнішнього застосування, мікстурами, краплями, ароматними водами, суспензіями) [6–13]. 26% асортименту екстемпоральних лікарських засобів України займають м'які лікарські форми, серед яких мазі — 78%, креми — 3,8%, пасти — 5,6%, гелі — 4,7%, лініменти — 7,9%.

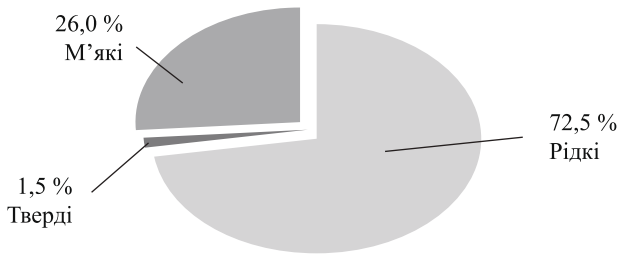

Рис. 2. Розподіл екстемпоральних лікарських засобів за формою випуску.

Вивчення асортименту свідчить, що найбільшу ширину мають групи препаратів для терапії дерматологічних захворювань та антисептичні засоби (понад 100 найменувань в кожній групі). Окрім того, екстемпорально в аптеках виготовляють значну кількість препаратів різних фармакотерапевтичних груп, серед них седативні ЛЗ, препарати для лікування урологічних захворювань, гормональні препарати, відхаркувальні засоби тощо (табл. 1).

З метою визначення тенденцій екстемпорального виробництва проаналізовано асортимент та склад м'яких дерматологічних та косметичних засобів за формами, що виготовляються аптеками різних регіонів України який показав подібні тенденції. На рис. 3. наведено розподіл м'яких лікарських та косметичних засобів за формами аптекних мереж м. Харків. Аналіз асортименту екстемпоральної рецептури дерматологічних та лікувально-косметичних МЛЗ аптеки 911 виявив переважну більшість препаратів, які випускаються у формі мазей — 80% та кремів — 20%. Рецептура аптеки «Прана» має наступне відсоткове співвідношення м'яких екстемпоральних дерматологічних та лікувально-косметичних препаратів: мазі — 78,9%, креми — 13,2%, гелі — 2,6%, лініменти — 2,6%, пасти — 2,6%.

Таблиця 1.

Структура асортименту ЕЛЗ, що виготовляються про запас залежно від захворювання, для терапії яких застосовуються

№	Застосування у терапії захворювань	Лікарські засоби (кількість)
1	Антисептичні засоби	102
2	Оториноларингологічні захворювання	90
3	Неврологічні захворювання	13
4	Дерматологічні захворювання	103
5	Для фізіотерапії	27
6	Засоби для педіатрії	21
7	Захворювання нервової системи	14
8	Офтальмологічні захворювання	18
9	Захворювання травної системи	23
10	Стоматологічні захворювання	13

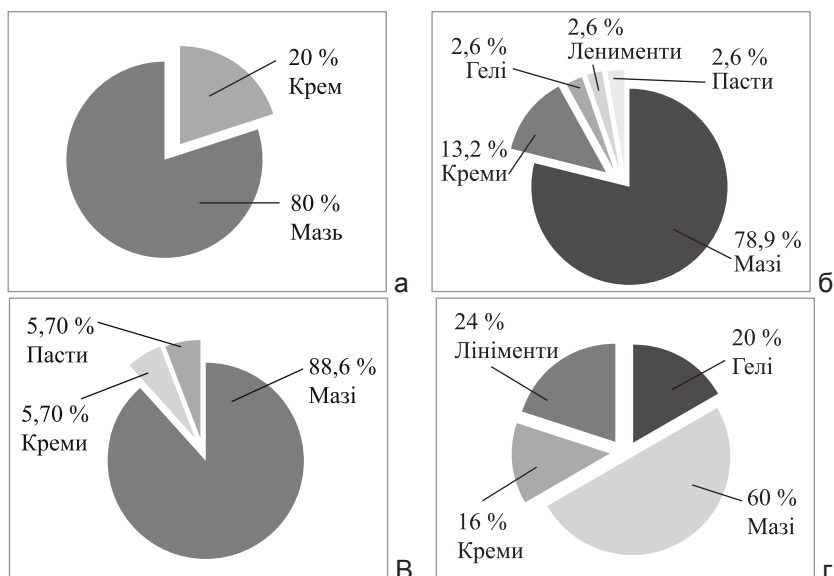

Рис. 3 Аналіз асортименту екстемпоральної рецептури МЛЗ за формами, де а — аптека 911 (спільно з аптекою № 308 м. Харкова), б — Прана, в — Леда, г — медичного центру «Логус» спільно з аптекою № 431.

М'які екстемпоральні дерматологічні та лікувально-косметичні препарати, що виробляються про запас на замовлення медичного центру «Логус» аптекою № 431 м. Харків розподілені наступним чином: мазі — 60 %; креми — 16 %; гелі — 20 %, лініменти — 24 %. Асортимент екстемпоральної рецептури дерматологічних та лікувально-косметичних препаратів аптеки «Прана» має наступне відсоткове співвідношення МЛЗ: мазі— 88,6 %; креми — 5,7 % пасти — 5,7 %.

Як було зазначено, аптеки розширяють асортимент продукції за рахунок засобів, призначених для косметичного догляду, а також для профілактики та корекції певних косметичних недоліків. Узагальнена інформація розподілу асортименту лікувально-косметичних та косметичних засобів за цільовим призначенням, наведена в табл. 2 та рис. 8, демонструє різноманітність асортименту за формами випуску, номенклатурою біологічно активних та діючих речовин, призначенням та ефектами що декларуються.

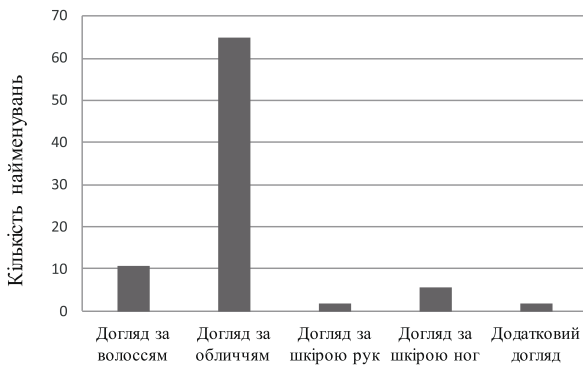

Рис. 4 Розподіл екстемпоральних косметичних та лікувально-косметичних засобів за цільовим призначенням.

Таблиця 2.

Асортимент косметичних засобів залежно від цільового призначення.

Цільове призначення		Асортимент косметичних засобів
1	Догляд за волоссям	Стимулятор волоссяних цибулин Спрей-лосьйон «Здорове та густе волосся» Засіб для лікування себореї Маска вітамінна для жирного волосся

	Цільове призначення	Асортимент косметичних засобів
2	Догляд за обличчям	Маска вітамінна для сухого волосся Маска вітамінна для нормального волосся Кондиціонер для волосся Шампунь для зміцнення волосся Шампунь від лупи Емульсія для зміцнення волосся Емульсія для зміцнення волосся з резорцином Альгінатна маска з ламінарії Альгінатна маска з м'ятою Альгінатна маска з шоколадом Альгінатна маска-плівка Антивікова сироватка Бальзам для губ Бовтушка денна для проблемної шкіри Бовтушка нічна для проблемної шкіри Гель Алое Вера Гель для шкіри навколо очей з зеленим чаєм Гель після опіків з кверцетином Гель рожевий для обличчя Гель заспокійливий після засмаги з пантенолом Гідролат полуниці Гідролат алое Гідролат василька Гідролат малини Гідролат огірка Гідролат петрушки Гідролат троянди (рожева вода) Гідролат яблука Перлини «Детокси-регенерація» Крем денний живильний Крем омолоджувальний Крем для шкіри навколо очей з екстрактом чорної ікри Крем для шкіри навколо очей регенеруючий Крем нічний живильний Крем відбілюючий для обличчя Крем сонцезахисний для обличчя SPF-50 Маска відбілююча Маска-пісок хроно -хром Олія для засмаги Мус-маска для обличчя антивікова Мус-маска для обличчя охолоджуюча Засіб для зняття макіяжу Протирання для обличчя (розмаринова вода)

Цільове призначення	Асортимент косметичних засобів
	Засіб для зміцнення і зростання вій Рідина для обличчя Крем нічний вітамінний Крем з маслом каріте: захист і живлення шкіри Лосьйон від вугрів Крем зволожуючий для шкіри навколо очей Маска відбілювальна Косметичний крем живильний Косметична маска вітамінна Косметичний крем «Діавенол» Косметичне суфле для очищення шкіри Крем живильний для обличчя і тіла Крем від зморшок для нормальної і сухої шкіри обличчя Крем від зморшок для зрілої сухої шкіри обличчя Крем омолоджувальний (денний) для всіх типів шкіри Крем від зморшок для нормальної і жирної шкіри Крем від застуди і тріщин на губах Крем живильно-зволожуючий для нормальної і сухої шкіри обличчя Крем від зморшок для шкіри навколо очей Крем вітамінний для обличчя нічний Протирання «Ранок» Протирання «Вечір» Протирання для обличчя (рожева вода)
3	Догляд за шкірою рук Крем для рук Крем відновний для шкіри рук
4	Догляд за шкірою ніг Крем зволожуючий від тріщин на ступнях Мазь для грубої і потрісканої шкіри стоп Мазь для лікування тріщин на п'ятах Мазь для профілактики тріщин на п'ятах Мазь від мозолів Мазь від натоптишів
5	Додатковий догляд Зубний порошок Крем сонцезахисний для тіла SPF-35

Проведений аналіз асортименту та складу лікарських і косметичних засобів, що виготовляються в аптеках про запас визначив перспективи м'яких форм та обумовив актуальність створення нових перспективних емульсійних основ для м'яких лікарських на косметичних засобів.

ФАРМАЦІЯ

Висновки. Аналіз стану екстемпорального виготовлення ліків в Україні показав актуальність відродження індивідуальної рецептури та розширення асортименту лікарських та косметичних засобів, що виготовляються про запас.

Зважаючи на широкий асортимент та популярність серед лікарів і населення м'яких лікарських та косметичних форм визначена актуальність розробки нових, сучасних та економічно доступних емульсійних мазевих основ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Самборський О. С. Дослідження можливостей екстемпорального виготовлення в Україні та за кордоном / О. С. Самборський // Фармацевтичний часопис.— 2018. № 1.— С. 102–114.
2. Екстемпоральне виготовлення ліків: традиції і проблемні аспекти / О. Заліська, Б. Парновський, Н. Бик, І. Худзін // Єженедельник Аптека.— 2014.— № 22 (943). [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/293675> (дата звернення 3.10.2018).
3. Екстемпоральне виготовлення ліків: аналіз, проблеми, необхідність / М. Л. Сятиня, В. П. Попович, О. М. Глущенко, Н. Г. Коновалова // Фармація України. Т. 2. Актуальні проблеми сучасної технології ліків та екстемпоральної рецептури.— 2015.— 402 с.
4. Реєстр місць провадження діяльності з оптової та роздрібною торгівлі ЛЗ. [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://portal.diklz.gov.ua/PublicSite/TradeLicense/TradeLicenseList.aspx>
5. Редькін Р. Ex tempore: «ручному» виготовленню ліків бути! / Р. Редькін // Фармацевт практик.— 2015.— № 1.— С. 20–22.
6. Сайт аптечної мережі 911. URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://apteka911.com.ua> (дата звернення 18.10.2018).
7. Сайт ТОВ «Аптеки медичної академії». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.ama.dp.ua> (дата звернення 14.10.2018).
8. Сайт ТОВ «Леда». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://leda.kharkov.ua> (дата звернення 7.10.2018).
9. Сайт ТОВ «Ліки Полтавщини». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://liki.poltava.ua> (дата звернення 9.10.2018).
10. Сайт ТОВ «Лінда-Фарм». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://lf.ua> (дата звернення 8.10.2018).
11. Сайт ТОВ Медичний центр «ЛОГУС». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://logus.com.ua> (дата звернення 4.10.2018).
12. Сайт ТОВ «Прана-Фарм». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://pranafarm.com.ua> (дата звернення 6.10.2018).
13. Сайт ТОВ «Регіональна аптечна мережа РУАН». URL: [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://apteka-ruan.com.ua> (дата звернення 14.10.2018).

Состояние экстемпоральной рецептуры Украины и проблемы настоящего

Н. П. Половко, Е. В. Зуйкина

Национальный фармацевтический университет, г. Харьков

Введение. Экстемпоральное производство является неотъемлемой составляющей фармацевтического рынка в европейских странах с высокоразвитой экономикой. Учитывая тенденции к переоснащению техническими средствами аптек, имеющих экстемпоральное производство и значительный ассортимент лекарственных средств, которые изготавливаются про запас и безрецептурно реализуются в аптеках, актуальным является проведение анализа ассортимента лекарственных средств, определения доли мягких форм и изучение состава основ, на которых они изготавливаются с целью дальнейшего внедрения более современных, физиологически и экономически обоснованных эмульсионных основ.

Цель. Провести анализ ассортимента и состава лекарственных и косметических средств, изготавливаемых про запас в аптеках.

Материалы и методы. В работе использовали общенаучные и специальные методы: исторический, аналитический, системный анализ, метод маркетинговых исследований.

Результаты. Проведен анализ доли аптек, имеющих собственное производство. Определено соотношение ассортимента экстемпоральных лекарственных и лекарственных косметических средств, производящих аптеки про запас, а также распределение по лекарственными формами. Установлена доля мягких лекарственных средств которая составляет 26 % ассортимента, из которых около 75 % средств выпускается в форме мазей преимущественно на вазелиновом или вазелин-ланолиновой основе.

Выводы. Анализ экстемпорального производства лекарств в Украине показал актуальность возрождения индивидуальной рецептуры, расширения ассортимента лекарственных средств, изготавливаемых про запас, разработки и внедрения новых мазевых основ.

Ключевые слова: производственные аптеки, экстемпоральное производство, мягкие лекарственные формы.

Condition of the extemporal formulation in Ukraine and the problems of the present

N. P. Polovko, E. V. Zuykina

National University of Pharmacy, Kharkiv

Introduction. Extemporal production is an integral part of the pharmaceutical market in highly developed European countries. Taking into account the tendencies for re-equipment of technical means of pharmacies with extemporal production and a considerable range of medicines in reserve for use and over the counter medicines available for sale in pharmacies, it is important to carry out the analysis of the range of medicines to determine the share of semi-solid dosage forms and to study the base composition for the further introduction of the newest, physiologically and economically effective emulsion bases.

Aim. To analyze the range and composition of medicinal and cosmetic products medicines in reserve for use in the pharmacies.

Materials and methods. General scientific and special methods were used in the work: historical, analytical, system analysis, of marketing research.

Results. The analysis of the share of pharmacies having their own production has been carried out. The ratio of the range of extemporal medicinal and medicinal cosmetic products, which pharmacies prepare in reserve as well as distribution by the dosage forms have been determined. The share of semi-solid medicines is 26% of the range, of which about 75% is produced in the form of ointments, mainly on vaseline or vaseline-lanolin bases.

Conclusions. The analysis of the extemporal preparation of medicines in Ukraine shows the relevance of the revival of individual formulations, the expansion of the range of medicines prepared in reserve for use, the development and implementation of new ointment bases.

Key words: production pharmacies, extemporal preparation, dosage forms.

Відомості про авторів:

Половко Наталя Петрівна — доктор фармацевтичних наук, професор, професор кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету. Адреса: м. Харків, вул. Валентинівська, 4.

Зуйкіна Єлизавета Володимирівна — аспірант кафедри ап-
течної технології ліків Національного фармацевтичного університету.
Адреса: м. Харків, вул. Валентинівська, 4.

УДК: 615.322.2

ПРОГНОЗ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИГІПЕРТЕНЗИВНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У АПТЕКАХ МІСТА КИЄВА

І. В. Саханда

Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця, м. Київ

Вступ. Проведено аналіз асортименту лікарських препаратів ап-
тек міста Києва, у тому числі антигіпертензивних лікарських засобів.
Вивчені показники їх реалізації за період з 2013 до 2017 років та скла-
дений прогноз реалізації на 2019 рік.

Мета. Дослідження реалізації антигіпертензивних лікарських за-
собів за період 2013–2017 рр.

Матеріали та методи. Використані методи статистичного аналі-
зу і математичного моделювання.

Результати дослідження. Проаналізовано обсяг реалізації лі-
карських засобів у аптеках міста Києва, які обслуговують біля 100 ти-
сяч населення на рік за період 2013–2017 рр.

Висновки. В результаті вивчення статистичного аналізу показ-
ників обсягу реалізації антигіпертензивних лікарських засобів за
2013–2017 рр. складений їх прогноз на 2019 рік.

Ключові слова: статистичний аналіз, обсяг реалізації, антигі-
пертензивні лікарські засоби.

Вступ. Останнім часом збільшився інтерес до проблеми фор-
мування аптечного асортименту лікарських засобів (ЛЗ) та прогно-
зування їх реалізації. На сьогодні однією з гострих проблем охорони
здоров'я є раціональне використання лікарських засобів [1, 3].

Мета. Метою нашого дослідження стало складання прогнозу
реалізації антигіпертензивних лікарських засобів в аптеках міста
Києва.